

12½ jaar in 1959

Betsy Katsman werd doof toen ze zeven jaar was. Door ziekte van haar moeder werd ze door de gezinshulp naar Guyot in Groningen gebracht waar ze tot haar achttiende bleef. Het eerste jaar woonde ze in het internaat, de rest van de tijd in pleeggezinnen. 'Ik heb een leuke tijd gehad op het internaat. Heerlijk was het met al die dove vriendinnen. Voordat ik naar Groningen ging, kende ik alleen maar horende mensen. Mijn ouders waren ook horend. Na een jaar in het internaat moest ik naar een pleeggezin. Ik kon namelijk goed spreken. Ik wilde niet, maar ja, je had geen keuze. In totaal heb ik in vier pleeggezinnen gezeten, allemaal horend. Toen ik 12½ jaar was, zat ik in een pleeggezin. Op school was het leuker met allemaal dove klasgenoten. Betsy Katsman vertelt dat ze veel heeft meegemaakt en troost zocht in boeken. 'Ik heb ontzettend veel gelezen. Wat? Van alles, bijvoorbeeld Tolstoi. Later heb ik me nog weleens verbaasd dat ik toen al dit soort boeken las.' Na verschillende baantjes werd ze gebarendocent. 'Op school stimuleerde ze je niet je eigen talenten te ontwikkelen. Taal vond ik als klein meisje al het leukste vak. Ongeveer twintig jaar terug ben ik gebarendocent geworden. Zo ben ik toch gaan doen wat ik als meisje leuk vond.'

12½ jaar in 1963

Jan Kroon zat van zijn zevende tot achttiende jaar op het Instituut voor Doven in St-Michielsgestel. Daarna werkte hij drie jaar op proef in 's-Hertogenbosch en moest hij zijn weg alleen vinden. Na een jaar zonder werk kreeg hij met hulp van een maatschappelijk werker een baan. Jan Kroon kan slecht zien, maar dat bleek geen belemmering voor de baan die hij toen kreeg. Hij ging aan de slag als bedradingsmonteur bij het huidige Essent in Zwolle. Op de technische school koos hij het vak metaalbewerking. 'Tja', zegt hij nu. 'Ik vond het goed, anders had ik schoenmaker of houtbewerker kunnen worden.' Op de vraag naar zijn favoriete schoolvakken antwoordt hij resoluut: 'Sport! Ik was goed in hardlopen en heb verschillende medailles gewonnen.' Verlegen lachend haalt hij zijn schouders op wanneer hem gevraagd wordt of hij van sport zijn beroep had willen maken. Kroon betitelt het instituut in St.-Michielsgestel toen hij 12½ jaar was als een inrichting. 'Ze waren heel streng. Drie ochtenden in de week moesten we naar de kapel. Ik begreep er niets van en viel vaak in slaap. Soms werd ik niet goed door te weinig frisse lucht. Een broeder droeg mij dan naar buiten.' Hij vertelt dat jongens en meisjes gescheiden leefden. 'Mijn dove zusje zat er ook. Ik mocht haar nooit zien. Een keer per maand kregen we een brief van onze ouders. Die mocht ik dan naar haar brengen. Dat was het enige contact.'

Colofon

Tekst: Peter van Veen | Van Veen Communicatie

Foto's: Monte Gardenier | De Gelderhorst

Opmaak: Paula Kars | De Gelderhorst

12½ jaar aan de Willy Brandtlaan

Het is alweer 12½ jaar terug dat wij ons huidige gebouw aan de Willy Brandtlaan betrokken. Een jaar later was Koningin Beatrix bij de opening aanwezig en de bewoners gaven een uitvoering van het Wilhelmus in gebaren. Ik vind dat we nog steeds trots kunnen zijn op deze prachtige locatie.

De Gelderhorst is echter veel meer dan een mooi gebouw. Ze bestaat vooral uit mensen met ieder een uniek levensverhaal. Er leven en werken hier dove bewoners en medewerkers met opmerkelijke verhalen waarom je kunt lachen, stil worden of die moeilijk te delen zijn met anderen. Daarin is De Gelderhorst uniek.

U heeft hier vijf verhaaltjes in handen van bewoners uit ons centrum en onze zelfstandige woningen. Ze vertellen kort iets over hun leven toen ze 12½ jaar waren. Toen we ze vroegen hierover herinneringen op te halen, zeiden sommigen: 'Ach, zo bijzonder is het niet wat ik heb meegemaakt.' U kunt lezen dat ze ongelijk hebben.

Een jubileum is veel meer dan een feestelijke mijlpaal. Voor ons is het ook een moment om nog eens te benadrukken hoe waardevol al die bijzondere levensverhalen zijn van degenen die De Gelderhorst vormen.

Jan Tempelaar,
Directeur De Gelderhorst

12½ jaar in 1950

Bep Smeenk werd als gevolg van hersenvliesontsteking doof toen ze tien maanden oud was. Van haar vierde tot zeventiende jaar zat ze op Effatha in Voorburg. 'Ik heb er een leuke tijd gehad.' Dankbaar denkt ze terug aan die keer dat ze twee weken met haar klasgenoten naar Zwitserland ging. 'Ik kon niet mee omdat mijn ouders hiervoor geen geld hadden. Toen is er geld ingezameld en ben ik toch mee geweest.' Bep Smeenk vertelt dat ze op school heeft leren naaien. Later heeft ze, totdat ze trouwde, in een naaiatelier gewerkt. Daarnaast houdt ze goede herinneringen over aan het contact met haar klasgenoten. 'Ik vond het heerlijk al die dove vriendinnetjes om me heen. In de vakantie miste ik ze dan ook en ik vond het niet erg als de school weer begon.' Ze vertelt dat in de lessen geen gebaren werden gebruikt. 'Onderling gebaarden we wel, bijvoorbeeld als we buiten speelden.'

In die tijd moesten alle kinderen iedere zondag twee keer naar de kerk. 'Dat was buiten het terrein van Effatha. 's Morgens gingen we naar een gewone dienst. Wij zaten vooraan, maar begrepen er weinig van. 'Middags was er een dienst voor doven. Daar begreep ik meer van. Een leerkracht van onze school sprak daar heel duidelijk.'

12½ jaar in 1951

Wim Smaling werd in 1940, een jaar na zijn geboorte, doof door hersenvliesontsteking. Op zijn derde ging hij naar Effatha en in 1956 verliet hij Voorburg. Tussendoor was hij anderhalf jaar thuis vanwege de oorlog. 'In het begin moest ik er wennen, maar later vond ik het leuk. De eerste paar jaar zat ik in het internaat, toen ik ongeveer 12½ jaar was, ging ik soms een weekend naar huis. Waarom? Mijn ouders konden de treinreis toen betalen, daarvoor niet. Het was bij ons thuis erg gezellig. Er sliepen vaak logees bij ons, ook dove vriendjes van mij. Mijn vader kon goed articuleren en mijn broers en zussen konden gebaren. Dat hadden ze geleerd van mij en mijn vriendjes.'

Wim Smaling heeft goede herinneringen aan Effatha. 'Buiten schooltijd gebaarden wij met elkaar. Hoe kon je elkaar anders begrijpen!? Ik ben opgeleid als schoenmaker. Liever had ik iets in de bouw gedaan, maar dat kon toen niet. Na schooltijd ben ik schoenmaker geworden en later bij het ministerie van Defensie terecht gekomen. Ik heb daar helmen, kleding en schoeisel gemaakt.'

Toen Wim Smaling wat ouder was ging hij op zaterdagavond regelmatig naar de film in Den Haag. Lachend: 'Dat mocht niet van de groepsleiding, maar we deden het stiekem. Toen ik Effatha verliet, heb ik twee jaar heimwee gehad, niet zozeer om de school, maar om al die dove vrienden. We hebben genoten met elkaar.'

12½ jaar in 1954

Rien Scholtus zat in 1954, toen hij 12½ jaar was, op de dovenschool in Rotterdam. Hij is in dezelfde stad geboren in een horend gezin. Toen hij drie jaar was, werd hij doof door hersenvliesontsteking. Op zijn vijftiende verliet hij de school om aan het werk te gaan in een rijwielfabriek. Later werkte hij in de productie bij andere bedrijven. 'Nee, ik had liever niet doorgeleerd voor een ander vak. Ik vond het prima zo.' Op school speelde hij met dove vriendjes. 'Wij gebruikten in de pauzes gebaren. Dat mocht. Thuis speelde ik met kinderen uit de straat. Die konden wel horen. Of ik ze begreep? Ja, dat ging wel goed. Wij voetballen veel en ik had het prima naar mijn zin.'

Rien Scholtus komt uit een gezin met elf kinderen. 'Het was erg gezellig. Wij begrepen elkaar goed. Eigenlijk heb ik thuis geen problemen gehad in de communicatie. Wij deden veel voor elkaar. Op zondag puzzelden we of deden andere spelletjes. Daarnaast gingen we 's ochtends naar de kerk. In de kerk waren nog ongeveer twaalf dove mensen. Aan de muur hing een bord. Dat hing er speciaal voor ons. Hierop stonden aanwijzingen. De dominee kon duidelijk spreken. Alles bij elkaar vind ik dat ik een mooie jeugd heb gehad.'